РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

10 февруари 2009 година*

По дело C-185/07

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание членове 68 ЕО и 234 ЕО от House of Lords (Обединеното кралство) с акт от 28 март 2007 г., постъпил в Съда на 2 април 2007 г., в рамките на производството по дело

Allianz SpA, с предишно наименование Riunione Adriatica di Sicurtà SpA,

Generali Assicurazioni Generali SpA

срещу

West Tankers Inc.,

* Език на производството: английски.

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н P. Jann, г-н C. W. A. Timmermans, г-н A. Rosas, г-н K. Lenaerts и г-н A. Ó Caoimh, председатели на състави, г-н P. Kūris, г-н E. Juhász, г-н G. Arestis, г-н A. Borg Barthet, г-н J. Klučka (докладчик), г-н E. Levits и г-н L. Bay Larsen, съдии,

генерален адвокат: г-жа J. Kokott,
секретар: г-жа K. Sztranc-Sławiczek, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 10 юни 2008 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Allianz SpA, с предишно наименование Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, и Generali Assicurazioni Generali SpA, от г-н S. Males, QC, подпомаган от г-н S. Masters, barrister,

— за West Tankers Inc., от г-н I. Chetwood, solicitor, подпомаган от г-н T. Brenton, и г-н D. Bailey, barristers,

— за правителството на Обединеното кралство, от г-жа V. Jackson и г-жа S. Behzadi-Spencer, в качеството на представители, подпомагани от г-н V. Veeder и г-н A. Layton, QC,

— за френското правителство, от г-н G. de Bergues и г-жа A.-L. During, в качеството на представители,

— за Комисията на Европейските общности, от г-жа A.-M. Rouchaud-Joët и г-н M. Wilderspin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 4 септември 2008 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Allianz SpA, с предишно наименование Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, и Generali Assicurazioni Generali SpA (наричани заедно по-нататък „Allianz и Generali“), от една страна, и West Tankers Inc. (наричано по-нататък „West Tankers“), по повод на отговорността на последното дружество за непозволено увреждане.

Правна уредба

Международно право

3 Член II, параграф 3 от Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения, подписана в Ню Йорк на 10 юни 1958 г. (*Recueil des traités des Nations unies*, том 330, стр. 3, наричана по-нататък „Нюйоркската конвенция"), предвижда:

„Съдът на договарящата държава, пред който е предявен иск по въпрос, по който страните са сключили съглашение по смисъла на настоящия член, е длъжен по молба на една от страните да ги препрати към арбитраж, освен ако намери, че споменатото съглашение е недействително, загубило сила или че не може да бъде приложено."

Общностно право

4 Съгласно текста на съображение 25 от Регламент № 44/2001:

„Спазването на международните задължения, по които са страни държавите членки, означава, че настоящият регламент не засяга договори във връзка със специални въпроси, по които са страни държавите членки."

5 Член 1, параграфи 1 и 2 от този регламент гласи:

„1. Настоящият регламент се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. Той не обхваща, по специално, данъчни, митнически или административни дела.

2. Настоящият регламент не се прилага по отношение на:

[…]

г) арбитраж.“

6 Член 5 от посочения регламент предвижда:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

[…]

3) по дела относно гражданска отговорност, *delict* или *quasi delict* — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие;

[…]“.

Национално право

7 Член 37, параграф 1 от Закона за Върховния съд от 1981 г. (Supreme Court Act 1981) гласи:

„С междинно или окончателно определение High Court може да издаде разпореждане […] във всички случаи, когато това изглежда обосновано и уместно.“

8 Член 44 от Закона за арбитража от 1996 г. (Arbitration Act 1996), озаглавен „Съдебни правомощия, които могат да се упражняват във връзка с арбитражното производство“, предвижда:

„1) Освен ако страните са уговорили друго, за целите на арбитражното производство и във връзка с него съдът има същото правомощие да издава разпореждания в изброените по-долу области като това, с което разполага за целите на съдебното производство и във връзка с последното.

2) Тези области са:

[…]

д) издаване на временно разпореждане […]“.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

9 През август 2000 г. „Front Comor“, кораб, принадлежащ на West Tankers и чартиран от Erg Petroli SpA (наричано по-нататък „Erg“), се блъска в пристанищен кей в Сиракуза (Италия), принадлежащ на Erg, и причинява вреди. Договорът за чартиране се урежда от английското право и съдържа клауза, която предвижда арбитраж в Лондон (Обединеното кралство).

10 Erg се обръща към застрахователите си, Allianz и Generali, за да получи обезщетение до размера на застрахователната сума, и започва арбитражно производство в Лондон срещу West Tankers за останалата част от вредите. West Tankers твърди, че не носи отговорност за вредите, причинени от сблъсъка.

11 След като изплащат на Erg, на основание на застрахователните полици, обезщетение за претърпените от него вреди, на 30 юли 2003 г. Allianz и Generali предявяват иск срещу West Tankers пред Tribunale di Siracusa (Италия) за възстановяване на сумите, платени от тях на Erg. Те се основават на признатото си от закона право да встъпят в правата на Erg на основание член 1916 от италианския граждански кодекс. West Tankers прави възражение за липса на компетентност на тази юрисдикция, изведено от съществуването на арбитражно съглашение.

12 Успоредно с това, на 10 септември 2004 г. West Tankers започва производство пред High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Обединеното кралство), с искане да се постанови, че спорът между него, от една страна, и Allianz и Generali, от друга, трябва да бъде отнесен пред арбитраж по силата на споменатото арбитражно съглашение. West Tankers иска да се издаде и разпореждане, с което да се забрани на Allianz и Generali да използват друго производство, различно от арбитража, както и да им се забрани да продължат производството, започнато пред Tribunale di Siracusa (наричано по-нататък „anti-suit injunction").

13 С решение от 21 март 2005 г. High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court), уважава исканията на West Tankers и издава исканото „anti-suit injunction" срещу Allianz и Generali. Последните обжалват това решение пред House of Lords. Те твърдят, че издаването на подобно разпореждане противоречи на Регламент № 44/201.

14 House of Lords се позовава най-напред на Решение от 9 декември 2003 г. по дело Gasser (C-116/02, Recueil, стр. I-14693) и на Решение от 27 април 2004 г. по дело Turner (C-159/02, Recueil, стр. I-3565), в които по същество било постановено, че разпореждане, което забранява на дадена страна да започне или да продължи производство пред юрисдикция на държава членка, не може да бъде съвместимо с въведената от Регламент № 44/2001 система, дори ако е постановено от компетентната съгласно този регламент юрисдикция. Това било така, тъй като посоченият регламент предоставя пълен набор от уеднаквени правила относно

разпределянето на компетентността между юрисдикциите на държавите членки, които трябва да си имат взаимно доверие при правилното прилагане на тези правила.

15 Според House of Lords обаче този принцип не може да обхване и арбитража, който бил напълно изключен от приложното поле на Регламент № 44/2001 по силата на член 1, параграф 2, буква г) от него. В тази област не съществувала съвкупност от уеднаквени общностни правила, което било необходимо условие за създаването и прилагането на взаимно доверие между юрисдикциите на държавите членки. Освен това от Решение от 25 юли 1991 г. по дело Rich (C-190/89, Recueil, стр. I-3855) било видно, че изключението, направено в член 1, параграф 2, точка г) от Регламент № 44/2001, се прилага не само за арбитражните производства като такива, но и за съдебните производства с предмет арбитраж. В Решение от 17 ноември 1998 г. по дело Van Uden (C-391/95, Recueil, стр. I-7091) се уточнявало, че арбитражът е предмет на производство тогава, когато то има за цел да защити правото на решаване на спора по арбитражен ред, какъвто бил случаят в спора по главното производство.

16 По-нататък House of Lords посочва, че след като цялата материя на арбитража се намира извън приложното поле на Регламент № 44/2001, отправеното до Allianz и Generali разпореждане, което им забранява да използват производство, различно от арбитража, и да продължат производството пред Tribunale di Siracusa, не може да нарушава посочения регламент.

17 На последно място House of Lords изтъква, че юрисдикциите на Обединеното кралство използват „anti-suit injunctions“ от много години. Според House of Lords тази практика е ефикасно средство за юрисдикцията по седалището на арбитража, която упражнява контрол върху последния, доколкото спомага за постигането на правна сигурност, ограничавайки възможността за конфликт между арбитражното решение и решението на национална юрисдикция. Освен това, ако посочената практика се възприемела и от юрисдикциите на другите държави членки, тя щяла да допринесе за конкурентоспособността на Европейската общност по отношение на световните центрове за арбитраж като Ню Йорк, Бермудите и Сингапур.

18 При тези условия House of Lords решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Съвместимо ли е с Регламент № 44/2001 обстоятелството, че юрисдикция на държава членка приема решение, с което се забранява на дадено лице да започне или да продължи производство в друга държава членка, по съображение че това производство противоречи на арбитражно съглашение?“

По преюдициалния въпрос

19 С въпроса си House of Lords иска по същество да се установи дали издаването от юрисдикция на държава членка на разпореждане, което има за цел да забрани на дадено лице да започне или продължи производство пред юрисдикциите на друга държава членка, по съображение че това производство противоречи на арбитражно съглашение, е несъвместимо с Регламент № 44/2001, макар че член 1, параграф 2, буква г) от същия изключва арбитража от приложното поле на този регламент.

20 „Anti-suit injunction“ като това в спора по главното производство може да бъде отправено до лицето, което е предявило или може да предяви иск в чужбина. Както подчертава генералният адвокат в точка 14 от своето заключение, в случай че адресатът на такова разпореждане не го изпълни, той може да бъде подведен под отговорност за обида на съда, която може да бъде санкционирана с наказания, стигащи до лишаване от свобода или конфискация на имуществото му.

21 West Tankers и правителството на Обединеното кралство считат, че подобно разпореждане не може да бъде несъвместимо с Регламент № 44/2001, доколкото член 1, параграф 2, буква г) от него изключва арбитража от приложното поле на посочения регламент.

22 В това отношение трябва да се припомни, че за да се определи дали даден спор попада в приложното поле на Регламент № 44/2001, трябва да се вземе предвид единствено предметът на производството (Решение по дело Rich, посочено по-горе, точка 26). По-конкретно, включването в приложното поле на Регламент № 44/2001 се определя от естеството на правата, чиято защита се осигурява от въпросното производство (Решение по дело Van Uden, посочено по-горе, точка 33).

23 Следователно производство като разглежданото в настоящия случай, което води до издаване на „anti-suit injunction“, не може да се включи в приложното поле на Регламент № 44/2001.

24 Независимо от това, въпреки че дадено производство не попада в приложното поле на Регламент № 44/2001, то все пак може да има последици, които да засегнат полезното действие на последния, а именно да възпрепятстват постигането на целите за уеднаквяване на правилата относно конфликтите на юрисдикция по граждански и търговски дела, както и свободното движение на решения в същата област. Такъв е случаят по-специално когато подобно производство възпрепятства юрисдикция на друга държава членка да упражнява компетентността, предоставена ѝ на основание Регламент № 44/2001.

25 Ето защо трябва да се провери дали самото производство, започнато от Allianz и Generali срещу West Tankers пред Tribunale di Siracusa, попада в приложното поле на Регламент № 44/2001 и на следващо място — какви са последиците от „anti-suit injunction“ за това производство.

26 В това отношение трябва да се приеме, както отбелязва генералният адвокат в точки 53 и 54 от своето заключение, че ако с оглед на предмета на спора, тоест на естеството на подлежащите на защита права в дадено производство — като искане за обезщетение за вреди — това производство попада в приложното поле на Регламент № 44/2001, един предварителен въпрос относно приложимостта на арбитражно съглашение, включително по-специално относно неговата действителност, също попада в приложното поле на посочения регламент. Този извод се потвърждава от точка 35 от доклада относно присъединяването на Република Гърция към Конвенцията от 27 септември 1968 година относно подведомствеността и изпълнението на съдебните решения в областта на гражданското и търговското право (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“), представен от г-н Evrigenis и г-н Kerameus (ОВ C 298, 1986 г., стр. 1). В него се посочва, че инцидентният контрол за действителност на клауза за арбитраж, поискан от дадена страна, с цел да се оспори международната компетентност на юрисдикцията, пред която срещу тази страна е предявен иск съгласно Брюкселската конвенция, попада в обхвата на последната.

27 От това следва, че направеното от West Tankers пред Tribunale di Siracusa възражение за липса на компетентност, изведено от съществуването на арбитражно съглашение, включително въпросът за действителността на последното попадат в приложното поле на Регламент № 44/2001 и че с оглед на това само посочената юрисдикция следва да се произнесе по това възражение и по собствената си компетентност на основание член 1, параграф 2, буква г) и на член 5, точка 3 от този регламент.

28 Ето защо възпрепятстването посредством „anti-suit injunction“ на юрисдикция на държава членка, която по принцип е компетентна да разреши даден спор в съответствие с член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, да се произнесе по приложимостта на последния спрямо отнесения пред нея спор в съответствие с член 1, параграф 2, буква г) от същия регламент, неизбежно води до отнемане на правомощието ѝ да се произнесе по собствената си компетентност съгласно Регламент № 44/2001.

29 От това най-напред следва, както изтъква генералният адвокат в точка 57 от своето заключение, че „anti-suit injunction“ като това по главното производство не е съобразено с общия принцип, произтичащ от практиката на Съда по

Брюкселската конвенция, съгласно който всяка сезирана юрисдикция сама определя въз основа на приложимите спрямо нея норми дали е компетентна да разреши отнесения до нея спор (вж. в този смисъл Решение по дело Gasser, посочено по-горе, точки 48 и 49). В това отношение трябва да се припомни, че Регламент № 44/2001 не допуска, с няколко ограничени изключения, които не са релевантни за главното производство, осъществяването на контрол върху компетентността на юрисдикция на една държава членка от страна на юрисдикция на друга държава членка (Решение от 27 юни 1991 г. по дело Overseas Union Insurance и др., C-351/89, Recueil, стр. I-3317, точка 24, както и Решение по дело Turner, посочено по-горе, точка 26). Тази компетентност се определя пряко от правилата, установени с посочения регламент, включително тези относно приложното му поле. Следователно юрисдикцията на една държава членка в никакъв случай не се намира в по-добра позиция, за да се произнесе по компетентността на юрисдикция от друга държава членка (Решение по дело Overseas Union Insurance и др., точка 23, както и Решение по дело Gasser, точка 48, посочени по-горе).

30 На следващо място, като възпрепятства юрисдикцията на друга държава членка да упражнява правомощията, предоставени ѝ от Регламент № 44/2001, а именно правомощието да реши въз основа на правилата, определящи материалния обхват на този регламент, сред които е член 1, параграф 2, буква г) от него, дали посоченият регламент е приложим, подобно „anti-suit injunction“ накърнява и взаимното доверие между държавите членки по отношение на правните им системи, както и на съдебните им институции, на което се основава системата за компетентност съгласно Регламент № 44/2001 (вж. в този смисъл Решение по дело Turner, посочено по-горе, точка 24).

31 На последно място, ако чрез „anti-suit injunction“ Tribunale di Siracusa би бил възпрепятстван сам да разгледа предварителния въпрос за действителността или за приложимостта на арбитражното съглашение, дадена страна би могла да избегне образуването на производство, като се позове само на посоченото съглашение, и достъпът на ищеца, според който последното е недействително, загубило сила или не може да бъде приложено, до държавната юрисдикция, която е сезирал на основание член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, би се оказал преграден, като той следователно ще бъде лишен от форма на съдебна защита, на която има право.

32 Ето защо „anti-suit injunction“ като това по главното производство е несъвместимо с Регламент № 44/2001.

33 Този извод се потвърждава от член II, параграф 3 от Нюйоркската конвенция, според който съдът на договарящата държава, пред който е предявен иск по въпрос, по който страните са сключили арбитражно съглашение, е длъжен по молба на една от страните да ги препрати към арбитраж, освен ако намери, че споменатото съглашение е недействително, загубило сила или не може да бъде приложено.

34 С оглед на гореизложените съображения на поставения въпрос трябва да се отговори, че издаването от юрисдикция на държава членка на разпореждане, което има за цел да забрани на дадено лице да започне или да продължи производство пред юрисдикциите на друга държава членка, по съображение че това производство противоречи на арбитражно съглашение, е несъвместимо с Регламент № 44/2001.

По съдебните разноски

35 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Издаването от юрисдикция на държава членка на разпореждане, което има за цел да забрани на дадено лице да започне или да продължи производство пред юрисдикциите на друга държава членка, по съображение че това производство противоречи на арбитражно съглашение, е несъвместимо с Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела.

Подписи